

Jesper Petersens tale ved Videnskabernes Selskabs forskningspolitiske årsmøde

Taler

Jesper Petersen
Uddannelses- og
forskningsminister

Dato

21. september 2022

Sted

Gl. Mødesal, Videnskabernes
Selskab, København V

Tillid og forskning

En høj grad af tillid er en væsentlig del af, at Danmark på så mange punkter er et stærkt og velfungerende samfund. Vores solidariske velfærdsmodel, stærke civilsamfundsorganisationer med mere bidrager stærkt til det. Notar-erhvervet er ikke stort på vore breddegrader.

Tillid mellem mennesker, tillid til retsvæsen, myndigheder og institutioner gør mange ting nemmere, tryggere, billigere og bedre i Danmark.

Læg dertil betydningen af tillid til forskning og ekspertise, som Videnskabernes selskab sætter på dagsordenen i dag. En tillid, der er central for at skabe de fremskridt og skabe den værdi, forskningen giver os som økonomi og samfund.

Og en tillid, der er afgørende for forskning og ekspertises bidrag til at holde vores samfund og demokrati oplyst, nysgerrigt og levedygtigt.

Hvis ikke vi har tillid til, at det, som forskere siger, er rigtigt, og konklusionerne er draget ud fra videnskabelige kriterier og grundlag, så svækkes forskningen og dens betydning.

Derfor vil jeg gerne tale om nogle af de forudsætninger, jeg mener er afgørende for, at vi har tillid til forskning.

Fri og uafhængig forskning

Først og fremmest, skal forskningen være fri og uafhængig. Som forsker skal man være fri til selv at vælge sin metode. Og man skal kunne komme frem til

sine egne konklusioner uden indblanding udefra.

Når en forsker udtaler sig, skal man kunne stole på, at han eller hun udtaler sig som forsker og fri af bagvedliggende interesser eller personlige politiske standpunkter. At det, der bliver sagt, er udtryk for viden, evidens og at deklamationer er givet. Ærlighed, gennemsigtighed og pålidelighed skal gælde for alle faser i forskningsprocessen.

Værdien af forskningsformidling

Forskningen skal også være relevant for omverdenen. Som almindelig borger skal man kunne se, hvordan forskningen bidrager til at løse reelle problemer ude i samfundet.

Det kræver, at I som forskere deler ud af jeres viden. At I ikke alene gør jer umage med at skabe fantastiske forskningsresultater, men også gør jer umage med at formidle de resultater og gøre jeres forskning relevant.

Eksemplet er givet før, men jeg vil alligevel fremhæve det igen – formidlingen af forskning under coronakrisen.

Her så vi for alvor vigtigheden af eksperter, der kunne formidle ekstremt alvorligt og komplekst stof, så det var forståeligt og tillidsvækkende.

I en situation som coronakrisen kan misinformation hurtigt slå rod. Derfor var det vigtigere end nogensinde før, at vi havde forskere, der kunne luge ud i falske påstande – med fakta og indsigt – og kvalificere den offentlige debat og de politiske beslutninger.

Ny medievirkelighed

Tillid og velfungerende formidling kræver også noget af medierne.

Vi lever i en tid, hvor mistillid og misinformation har særdeles gode vækstbetingelser. Vi kan ikke sige os fri i Danmark heller. Den nye medievirkelighed betyder, at der bliver stillet nye krav til, hvordan man indgår i den offentlige debat. Det kender jeg alt for godt som politiker. Og det påvirker også jer som forskere.

Det er lettere og hurtigere at komme ud med sine buskaber. Det er positivt. Men det betyder også, at den informationer, der udbredes, ikke nødvendigvis er hverken kvalitetssikret eller faktatjekket.

Det kan være svært at skelne imellem, hvad der er viden, og hvad der er et synspunkt.

Vi fik heldigvis slået fast efter DR's lidt uheldige program "Ellen Imellem", at "viden fandeme ikke er et synspunkt".

Og altså, hvis det er, så i det mindste et velunderbygget og kvalificeret synspunkt parat til at blive udfordret af fagfæller og ny forskning...

Programmet var også et eksempel på, hvad der sker, når tilliden til et medie bliver brudt. For det kræver selvfølgelig noget som forsker at sætte sig selv i spil offentligt.

Og hvis man oplever at blive angrebet eller mistænkeliggjort, så genovervejer man måske, hvorvidt man vil stille op en anden gang. Må jeg ikke give opfordringen her, til at gøre det alligevel – formidlingen er for vigtig til, at et fejlslagent satireforsøg skal ødelægge det.

I Danmark har vi generelt en stor tillid til forskningen – det skal vi værne om. Dansk forskning har også et godt omdømme internationalt. Ikke mindst fordi, dansk forskning bliver til i en kultur, der er præget af høj kvalitet og høj integritet.

Kodeks

Den danske kodeks for integritet i forskning indeholder de grundlæggende principper for integritet og standarder for ansvarlig forskningspraksis. Det er en af grundstenene i forhold til forskningens troværdighed.

Kodeksen blev lanceret i 2014 og er nu ved at blive opdateret, så den er tidssvarende i forhold til de aktuelle forhold og situationer, man som forsker kan blive mødt med i dag.

Forskning er blevet sikkerhedspolitik

Det er ikke kun forholdene i vores danske andedam, som har ændret sig. Der sker ting uden for vores grænser, der gør, at vi bliver nødt til at tænke grundigt over, hvem vi har tillid til – hvem vi vælger at samarbejde med, og hvad vi vælger at samarbejde om.

Tidligere har der i høj grad været sat lighedstegn mellem internationalt samarbejde på den ene side og forskningskvalitet, gennemslagskraft og udvikling på den anden.

Forskning blev ligesom idræt og kultur betragtet som en neutral arena, hvor vi kunne mødes på tværs af politiske systemer eller kulturelle baggrunde. *Science diplomacy* kalder vi det.

Det har ændret sig. Forskning er ikke længere en neutral spillebane. Sikkerhedspolitikken er rykket ind på forskningspolitikens område.

Efterretningstjenesterne advarer imod, at lande som Kina, Rusland og Iran går målrettet efter dansk teknologi og viden. Det kan have store konsekvenser for vores sikkerhed eller for tab af kommerciel viden, som Danmark skal leve af på sigt.

Det betyder også, at de etiske dilemmaer er blevet mere komplekse. Ingen forskere ønsker at se deres arbejde lande i hænderne på et ikke-allieret lands militær eller blive anvendt i strid med menneskerettighederne.

Uetisk anvendelse af teknologi eller forskningsresultater kan have store konsekvenser for tilliden til dansk forskning.

Indstillingen af vores forskningssamarbejde med Rusland efter invasionen af Ukraine er også et eksempel på, at udenrigs- og sikkerhedspolitik får indvirkning på forskning og uddannelse.

De nye omstændigheder betyder ikke, at vi ikke skal samarbejde internationalt. Selvfølgelig ikke. Men vi skal omstille forskningsverdenen til en ny kultur og mere kritisk stillingtagen. Derfor er der her i sommer kommet nye retningslinjer for, hvordan danske forskningsinstitutioner skal skærpe opmærksomheden på

deres internationale forskningssamarbejde.

Retningslinjerne markerer et paradigmeskifte i dansk forskningspolitik. Og de udpeger, hvordan man bør agere i den nye geopolitiske situation. Som et bidrag til at værne om vores sikkerhed, vores konkurrenceevne, vores grundlæggende værdier – og tilliden til dansk forskning.

Fundament for fremtiden

Mennesket er et socialt dyr. Og vi har det bedst og tryggest, når vi oplever at kunne møde vores omgivelser med åbenhed og tillid. Det skal vi sikre de samfundsmæssige rammer for – og de forskningspolitiske.

Tillid er en kultur, vi langsomt bygger op sammen gennem erfaring og den gentagne oplevelse af, at den er berettiget. Det gælder mellem mennesker – og det gælder i forskning og videnskab.

Det ved jeg, I er optagede af som forskere og universiteter. Og I har et ansvar for at bidrage til det. Jeg vil gøre mit som minister til, at sikre de forskningspolitiske rammer. Så vi kan møde hinanden med åbenhed og tillid.

Der er ingen snuptagsløsninger. For tillid er en kultur, vi langsomt bygger op sammen. Det er en relation, hvor vi mødes i en fælles forståelse. Hvor vi mødes på lige vilkår.

Det er noget, vi skal værne om.

Tak for ordet.

Kilde

ufm.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Politisk tale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jesper-petersens-tale-ved-videnskabernes-selskabs-forskningspolitiske-arsmode>